

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

28 Temmuz 2021

TEMMUZ 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ ÜCRET GELİRLERİNDEKİ ARTIŞ FİYAT ARTIŞLARININ HIZINA YETİŞMİYOR...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.903 TL, YOKSULLUK SINIRI İSE 9.457 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 1,35; ON İKİ AYLIK YÜZDE 20,65 ORANINDA...
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.546 TL

TÜRK-İŞ tarafından 34 yıldan bu yana her ay düzenli olarak yapılan, bu alanda öncü ve diğer çalışmalara örnek olan "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" araştırması ücretli çalışanların "geçim şartlarını" ortaya koyan önemli bir çalışmadır.

İnsan onuruna yaraşır yaşama ve çalışma şartlarının sağlanması, sosyal devlet olmanın önceliği olmak durumundadır. Başta asgari ücret ve ülkedeki genel ücret ortalaması ile emekli maaşlarının düzeyi, çalışanların emeklileri ile birlikte geçim şartlarını net olarak ortaya koymaktadır.

Elde edilen gelirin insanca geçime yetecek düzeyde olmadığı bir durumda, ücret gelirlerinin enflasyon kadar veya biraz üzerinde artırılması, yoksulluğun sürdürülmesi anlamındadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Temmuz 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.903,41 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 9.457,36 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.546,22 TL olmuştur.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Temmuz 2020	Aralık 2020	Haziran 2021	Temmuz 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	659,69	711,22	784,98	801,45
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	553,06	592,22	656,64	663,36
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	713,33	768,21	849,39	859,98
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	480,36	518,29	573,81	578,63
Açlık Sınırı	2.406,46	2.589,94	2.864,82	2.903,41
Yoksulluk Sınırı	7.838,62	8.436,27	9.331,67	9.457,36

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Ülkemizde aylık net asgari ücret 2.825,90 TL'dir. Bu ücret düzeyinde milyonlarca çalışan bulunmaktadır. Kayıtdışı istihdam edilenler, işsizlik baskısıyla bu yetersiz ücretin bile altında yaşamını sürdürmek zorunda kalmakta, "mülteci" konumunda çalışanlar ise ucuz işgücünün

merkezinde yer almaktadır. Çalışanların mevcut gelir düzeyi ile temel ihtiyaçlar için yapılması gereken harcama tutarı arasındaki fark geçim şartlarındaki ağırlığın önemli bir göstergesidir. Çalışma hayatını doğrudan etkileyen bu alanda sosyal devlet ve sosyal adalet temelinde yeni bir "gelirler politikası" uygulanması gereği açıktır.

Asgari ücret yine açlık sınırının altında kalmaktadır. Asgari ücret ile bir kişinin yaşam maliyeti arasındaki fark bu ay itibariyle 720 TL'dir (2020 yılının Temmuz ayı itibariyle net asgari ücret 2.324,70 TL ve bir kişinin aylık yaşama maliyeti asgari ücretin 594 TL üstünde 2.919 TL olarak hesaplanmıştır).

Dört kişilik bir ailenin sadece gıda harcaması (mutfak masrafı) geçen aya göre 39 TL, yılbaşına göre 313 TL ve geçen yıla göre 497 TL artmıştır. Yapılması gereken toplam harcama tutarı (aile bütçesi) ise aylık 126 TL, yıllık 1.619 TL tutarında artmıştır.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Temmuz 2021 itibariyle şu şekilde gelişti:

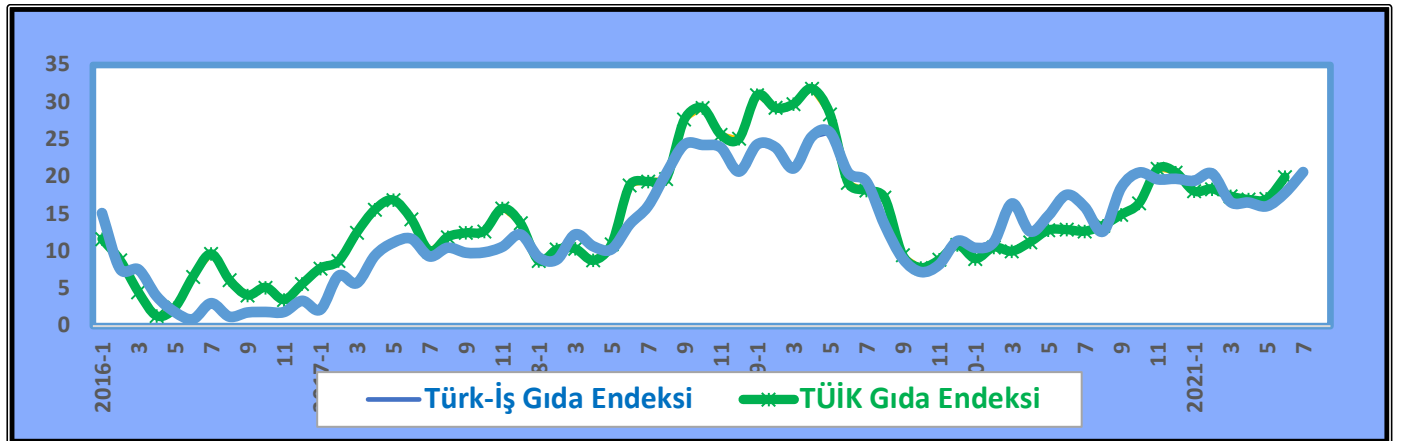
- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,35 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk yedi ayı** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 12,10 oranında gerçekleşti.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 20,65 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 18,48 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Temmuz 2018	Temmuz 2019	Temmuz 2020	Temmuz 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,40	0,39	-1,01	1,35
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	8,10	6,91	11,27	12,10
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	16,07	19,38	15,96	20,65
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	11,21	22,86	12,47	18,48

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksindeki değişim aşağıdadır. Özellikle covid-19 pandemi döneminde gıda fiyatlarındaki istikrarlı artış dikkati çekmektedir.

Şekil 1: TÜRK-İŞ ve TÜİK Gıda Endeksindeki Son 12 Aylık % Değişim

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin, doğrudan piyasadan derlenen fiyatlarında Temmuz 2021 itibariyle gözlenen değişim -harcama grupları itibariyle- şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; bu ay süt ve yoğurt fiyatında artış tespit edilirken peynir fiyatı -şimdilik- aynı kaldı. Fiyat artışları ayın ilk haftası itibariyle etiketlere yansdı.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; Kurban Bayramının da etkisiyle et ile sakatat (ciğer, yürek, böbrek) fiyatı aynı kaldı ve fakat tavuk fiyatında artış görüldü. Sona eren balık sezonu nedeniyle, çoğu balıkçı kepenk kapatırken açık olan sınırlı satış yerlerinde kültür balıkları yine ağırlıklı oldu ve fiyatı ortalamada aynı kaldı. Yumurta fiyatı bu ay da artış gösterdi. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatı bu ay ayında değişmedi.
- Yaş sebze-meyve fiyatları, özellikle sebzedeki fiyat gerilemesi nedeniyle ortalamada düştü ve bu durum mutfak harcamasına olumlu yansdı. Geçen ay kilogramı ortalama 7,90 olan taze sebze-meyve fiyatı bu ay 7,33 TL olarak hesaplandı. Ortalama sebze kilogram fiyatı geçen ay 7,21 TL iken bu ay yine 6,31 TL'ye geriledi. Ortalama kilogram meyve fiyatı ise değişmedi bu ay 8,55 TL olarak hesaplandı (geçen ay 8,54 TL).
Bu ay, 13 sebze ve 11 meyve olmak üzere toplamda 24 ürünlerdeki fiyat değişimi izlendi ve hesaplama yapıldı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebzenin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; beklenen ve aylardır yürürlüğe girmeyen ekmeğin zammı bu ay yüzde 16,67 oranıyla uygulamaya kondu. Düşük gelirli ailelerin sıklıkla tükettiği ekmeğe yapılan zam aile bütçesini olumsuz etkiledi ve harcamaları artıran temel unsur oldu. Un ve irmik fiyatı ile bulgur fiyatı değişmedi, ancak pirinç fiyatında artış görüldü.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı ve margarin ile zeytinyağı ve ayçiçek yağı fiyatı aynı kaldı. Siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı da değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlere bayram döneminde indirim uygulandı. Baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) ile çay ve ihlamur fiyatı değişmedi. Aynı şekilde, bal, pekmez, reçel, şeker, tuz ve salça fiyatında da farklılık olmadı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan **"öncü gösterge"** niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma TÜİK** tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

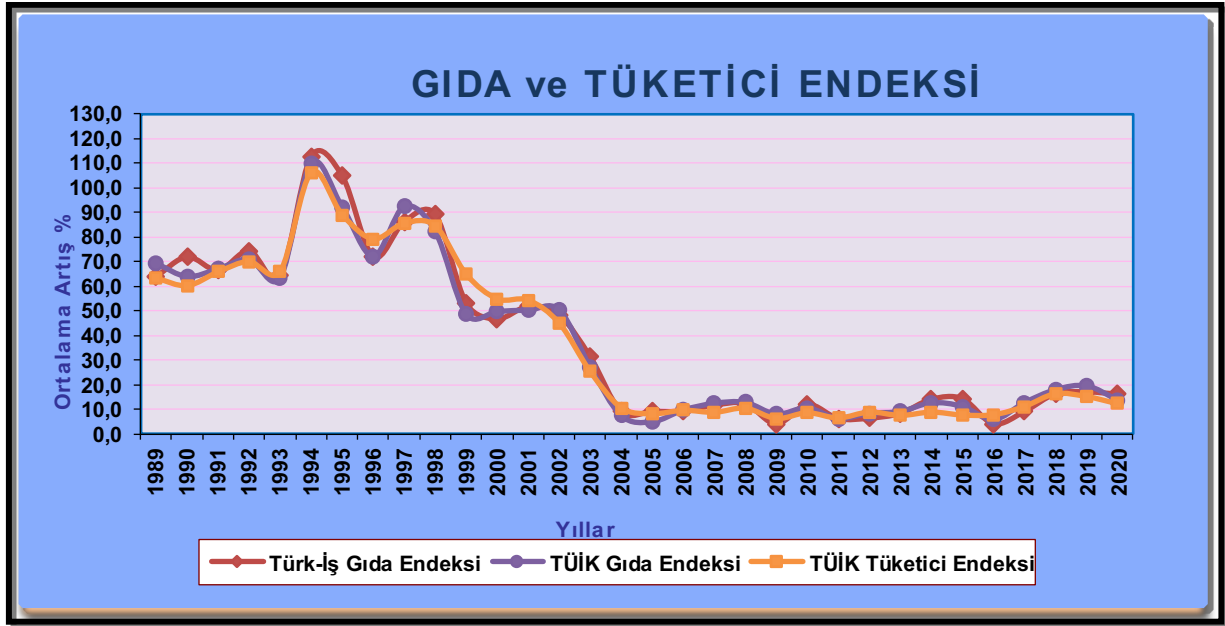
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.